

**Botanikai útvesztő avagy a tiszadobi Andrássy-kastély  
puszpánglabirintusa<sup>1</sup>**  
Fráter Erzsébet

Amikor a Városliget felől a Hősök terét átszelve, az Andrássy útra kanyarodunk, bizonyára ritkán gondolunk Budapest egyik fő sugárútjának névadójára. Pedig gróf Andrássy Gyula (1823-1890) századának egyik legkiemelkedőbb közéleti személyisége volt. Széchenyi, majd később Kossuth híveként, Görgey segédtsíjteként részt vett az 1848-49-es forradalomban. Emigrációba kényszerült, távollétében in effigie (jelképesen) ki is végezték, csak amnesztiával térhetett haza. A kiegyezés után, 1867-71-ig miniszterelnök és honvédelmi miniszter, majd 1871-79-ig az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere volt. Politikai szerepvállalása mellett aktív közéleti tevékenységet is folytatott. 1846-os megalakulása óta a Tisza ármentesítését célul tűző Tiszavölgyi Társulat központi választmányának tagja volt. Uradalmán kezdték meg 1846. augusztus 27-én, a tiszadob-szederkényi átmetszéssel a folyó szabályozásának munkálatait.

A politikai életből való visszavonulása után ide, Tiszadob határába, a Holt-Tisza kanyarulatának egyik magaslatára álmodta új kastélyát. Az épület tervezését 1880-ban a német származású, arisztokrata körökben népszerű építészre, Meinig Artúrra bízta, s Andrássy, akit fiatalkori franciaországi utazásai és párizsi emigrációja idején annyira megragadott a Loire-menti lovagvárak hangulata, állítólag maga is rajzokkal instruálta a tervezőt. (Sok nyarat töltött itt a gróf kétes hírű unokája Andrássy Katinka, a későbbi gróf Károlyi Mihályné is.)

Mikor az 1884-ben elkészült, karcsú saroktornyos, magastető, bástyás, historizáló, eklektikus stílusú pompás kastély környékének rendezésére került sor, hazánkban is a **tájképi kertek**, más néven angolkertek divatja hódított. Az új kertstílus a XVIII. században Angliából indult hódító útjára, s szakítva a korábbi barokk, ún. **franciakertek**, merev, szabályos, mértani elemekből építkező rendszerével (medencék, szökőkutak, nyírt növények stb.), az ún. angolkertek a természet utánzását tűzték ki célul, melyet nagy tisztásokkal, elszórt, festői facsoportokkal, kanyargó utakkal, tavakkal valósítottak meg. A tájképi kert, ha lehetőség nyílt rá, igazodott a környező táj adottságaihoz. Így történt Tiszadobon is, a park látképileg és fafajokban is szervesen kapcsolódott az uradalmat körülvevő természetes növényzethez, a Tisza partját követő keményfa ligeterdőkhöz. A jól karbantartott erdőkben elkerített vadasparkot, séta- és lovaglótutakat

---

<sup>1</sup> Megjelent a következő kiadványban: Molnár Zs., Pándi I. (szerk.) (2003): Az I. MÉTA-TÚRA túravezető füzet. Kézirat, MTA ÖBKI, Vácrátót.

alakították ki, a kastély körüli tájképi kert nagy díszítő értékű, mutatós lombozatú külhoni fenyőféléinek és lombos fainak mozgalmas látványát pedig a hajdani erdőkből meghagyott pompás kocsányos tölgyek, fehér nyárok egészítették ki.

A kert tervezésének idején, a XIX. század végére azonban a klasszikus tájképi kertek virágkora már leáldozott, s a kert lakóépületekhez kapcsolódó hangsúlyos részében (melyet a kertművészet **pleasure groundnak** nevez), mintegy a lakótér kiterjesztéseként, újra divatba jöttek a XVIII. századi barokk kertépítészeti stílusra jellemző szabályos formájú, geometrikus virágágyások, a nyírott sövényekből kialakított hurokkertek és labirintusok. Tiszadobon is az angolkert telepítésével egyidőben, a kastély előtti pleasure groundon egy intenzív fenntartást igénylő, arabeszk rajzolatú, látványos bukszuslabirintus épült. Az „Európa elrablása” című szoborkompozíciótól kiinduló útvesztőt tiszafákkal (*Taxus baccata*) keretezték, s több száz puszpáng (*Buxus sempervirens*) cserjéből kialakított, magasra nyírt sövényből alakították ki.

Hazánk történeti kertjeihez hasonlóan a tiszadobi uradalom sem kerülhette el szomorú sorsát. A világháborúk szörnyű pusztításai, a kommunista hatalomátvétel és a fosztogatások nyomán a szép tájképi kertből nem sok maradt, a viszonylag épségben megőrződött bukszuslabirintus azonban a Kárpát-medence legnagyobb, több mint százéves, mindmáig jelentős kertművészeti műemléke.

#### Irodalom:

Galavics Géza: Magyarországi angolkertek. Balassi Kiadó 1999.

Rapaics Raymund: Magyar kertek. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda 1940.

Koppány T.-Dercsényi B.-Örsi K.: Magyar kastélyok. Officina Nova 1990.

Kaiser O. – Lipp T.: Kastélyok, várak, Paloták. Alexandra 2002.

A historizmus művészete Magyarországon (szerk: Zádor Anna). MTA Művészettörténeti Kutatóint. 1993.